

BIBÓ ISTVÁN 100. SZÜLETÉSNAPIJÁRA

A javaslat: napi szembesülés!

Széljegyzet Bibó István születésének 100. évfordulóján

A szabadságszerető ember tízparancsolata

Bibó István műveinek a megjelentetése először a szamizdat irodalomban, majd hivatalos, szelektív közlésekben is nagy felfedezés volt mindazok számára, akik nem ismerték. Márpedig a kortársainál fiatalabb generációk nem ismerték őt. Óriási felfedezés volt az én II. világháborút követően született generációknak is.

A rendszerváltás előtt személye és munkássága a népies és urbánus tábornok egyesítő karizmával rendelkezett. Sajnos ez az idilli állapot pillanatig tartott. Akkor a magyar közvélemény és az értelmiség alig-alig tudta kiról van szó. Húsz évvel a szocializmus összeomlása után, sajnos a mai helyzet sem sokat változott, hiszen a szakmai tanulmányaink során a politikai gondolkodás történetével foglalkozó egyetemi hallgatókon kívül általánosságban az ifjúság sem ismeri, sem a nevét, sem a munkásságát. Nem csoda hát, ha méltóképp ünnepelni sem tudjuk születésének kerek évfordulóját.

A politikusok elő-elő rángatják, amikor jól jön egy-egy beszédakcióhoz - számvetésre, napi szembesítésre azonban kevesek vállalkoznak, mit üzen ma nekünk a XX. század egyik legnagyobb magyar politikai gondolkodója. Pedig a napi gyakorlás különösen kívánatosnak tűnne a mai időkben, amikor a válságosra fordult társadalmi helyzetünkben történetileg meggyökeresedett minták alapján ismétlődnek a „zsákutcás magyar történelem” epizódjai. Ebből a kiutat együtt kellene keresnünk, egyebek között magatartási kódexként Bibó segédletével.

A népfőiskolák nagy megbecsüléssel tekintenek rá, s ápolják munkásságát részben akként is, hogy Bibó István Népfőiskolai Alapítványt működtetünk. Az más kérdés, hogy aligha fejthet ki hatást a nevével fémjelzett szervezés, a támogatás hiányában. Közben pedig alig készül számadás, mekkora árat fizetünk a polgárok tömeges felkészületlenségéért évtizedek óta. Ma például egy területen látható a lázas igyekezet: hogy pénzügyi ismereteket és tudatosságot alakítsanak ki az emberek körében. Késő, a deviza adósságválság itt van a nyakunkon.

Borbándi Gyula nevezte Bibót a politikai népiség ideológusának, ami közel áll a népfőiskolák szellemiségéhez, de maga Bibó is szakított időt arra, hogy népfőiskolák előadójaként vonattal vidékre utazzon és a helyi értelmiségekkel és polgárokkal folytasson eszmecserét átfogó társadalmi és európai kérdésekről.

Ki vitatná, milyen elemi szükség lenne ma erre a mai Magyarországon?

Mégis felelős, és vitatható hozzáértésű szakpolitikusoktól olyan megnyilatkozásokat hallunk a közösségi művelődés és felnőttoktatás egyes formáiról, amelyek már a szocializmus évtizedeinek végén is elitélő zúgolódást váltottak volna ki. Ma még inkább ez a helyzet -

csak hogy ez a morajlás még a mélycsendben folyik - mert *a java értelmiség szorongva szolidáris* az örökölt és fennálló, szinte kezelhetetlen gazdasági-pénzügyi helyzettel küszködő kormányzattal. Ezért nem emeli fel a szavát amiatt, hogy nincs magyar kulturális politika és nyúzzák, leradírozzák a költségvetési rovatokat.

Csak hogy - mint ezt közhelyként közírók már többen kifejtették - a válságos helyzet nemcsak örökölt gazdasági nyomorúság, és bűnözés s nemcsak az ország pénzügyi kifosztása, ami itt történt az elmúlt években, hanem az örökölt erkölcsi és szellemi válság is, amelyből kitörni pont fordítva lehet: ha a hit és a szellemiek mozgatják a gazdasági érdekeket és nem fordítva.

Anélkül, hogy önteltségbe esnénk, szervezetünk azokhoz a közösségekhez tartozik ebben a hazában, akik vallják és gyakorolják, hogy a „szabadságszerető ember senki emberfia előtt meg nem alázódik”. Ugyanígy valljuk, hogy a szabadságszerető ember: „magát vagy másat a maga igazából, világos jogából, megszolgált követeléséből semmiféle erőszakkal, megfélemlítéssel, rábeszéléssel, fortéllyal kiforgatni nem engedi.”

S a szabadságszerető ember „bíz a közösség erejében, az emberek többségének tisztességében és abban, hogy ezt elegendő bátorsággal és igyekezettel érvényre is lehet juttatni”

Hajdanán a dán népfőiskolákban reggel zsoltárok éneklésével kezdték a napot. Egyébként ma sem ártana meg, ha a magyar közélet szereplői népfőiskolai kurzusokon vennének részt. S jó részük talán a zsoltárokat nem ismeri, rendszeresen és kollektívan úgy kezdenék a napot, hogy súlykolnák Bibó parancsolatait, talán akkor mind nagyobb egyetértéssel, s valóban közösen sikerülne elősegíteniük, hogy kikerüljünk ebből a rettenetes csapdából, amelybe az utóbbi évtizedben juttattak bennünket.

Szigeti Tóth János